

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖ KULTŪROS PAVELDO KOMISIJA

VALSTYBINĖS KULTŪROS PAVELDO KOMISIJOS POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2012 m. spalio 26 d. Nr. V17-5(6.1.)
Vilnius

Posėdis vyko spalio 26 d. nuo 10.00 val. iki 13.30 val.

Posėdžio pirmininkė – Valstybinės kultūros paveldo komisijos pirmininkė Gražina Drėmaitė

Posėdžio sekretorė – Valstybinės kultūros paveldo komisijos pakaitinė vyr. specialistė Violeta Katinienė

Dalyvavo:

Komisijos nariai – Gražina Drėmaitė, Jūratė Jurevičienė, Jūratė Markevičienė, Juozas Algirdas Pilipavičius, Giedrė Eleonora Miknevičienė, Gintaras Balčytis, Giedrė Mickūnaitė, Vykintas Vaitkevičius;

Komisijos darbuotojai – Juozas Lapinskas, Vladas Niunka, Artūras Stepanovič, Violeta Katinienė.

Kiti dalyviai: sąrašas pridedamas.

DARBOTVARKĖ:

1. Mokslinių kultūros paveldo tyrimų integravimas į paveldotvarkos darbus.
2. Valstybinės kultūros paveldo komisijos sprendimo projekto „Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų panaudojimo kultūros paveldo objektų išsaugojimui ir pritaikymui“ priėmimas.
3. Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2013 – 2015 metų Strateginio veiklos plano projekto pateikimas ir svarstymas.
4. Kiti klausimai.

Darbotvarkei pritarta.

1. SVARSTYTA. Mokslinių kultūros paveldo tyrimų integravimas į paveldotvarkos darbus.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Padėkojo darbo grupei, kuri išsamiai išnagrinėjo šį klausimą. Informavo, kad šiandien gautas Kultūros paveldo centro raštas (KPC) „Dėl mokslinių kultūros paveldo tyrimų integravimo į paveldotvarkos darbus“, kuriame prašoma Valstybinę kultūros paveldo komisiją (VKPK) pasiūlyti kultūros ministru papildyti paveldo tvarkybos dokumentus priede išvardintomis pastabomis. Paprašė darbo grupės vadovės G. Mickūnaitės pristatyti pirmą darbotvarkės klausimą.

Komisijos narė G. Mickūnaitė.

Siūlė skaidyti problemą į dvi dalis:

1. Įstatyminės nuostatos, kuriose ir kiek yra apibrėžti paveldo moksliniai tyrimai. LR Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatymas yra aptakus, neretai nurodo į neegzistuojančius poįstatyminius aktus – tai viena iš rimtų įstatymų leidybos problemų.

2. Praktikos keitimas, t.y. kaip atliekami tyrimai. Net ir turimi ištekliai ne visuomet yra pakankamai panaudojami.

Komisija jau praeitoje kadencijoje yra teikusi pasiūlymus sudaryti Restauravimo ir Metodinę komisijas. Šios komisijos buvo sudarytos. Tačiau tiek šios komisijos, tiek ir VKPK yra suprantamos kaip labai plačios kompetencijos. Neįmanoma sudaryti vieną Komisiją, kuri turėtų pakankamai kompetencijų spręsti visus klausimus. Komisija gali priimti sprendimus, tik atsižvelgdama į ekspertų vertinimus. Nepasitelkiant ekspertų sprendimai grindžiami išpūdžiu, o ne analize. Dėl atskirų klausimų reikia kreiptis į ekspertus. Ekspertinio vertinimo mechanizmą galima būtų skolintis iš LR Mokslo tarybos, kuri turi ekspertus tam tikriems klausimams. Šią praktiką perkelti į kultūros paveldo sritį, reikėtų, kad Valstybinės reikšmės objektų tyrimus ir jais pagrįstus projektus vertintų ekspertai.

Dar vienas, su praktika susijęs klausimas yra intelektinių ir finansinių išteklių integravimas į praktiką. Peržiūrėjo visas nuo 2009 m. LR Mokslo tarybos remtas programas pagal Nacionalinę lituanistikos plėtros ir Nacionalinę mokslo programą „Valstybė ir tauta: paveldas ir tapatumas“. Tik mažesnioji atliekamų tyrimų dalis yra susijusi su nekilnojamoju kultūros paveldu.

Tyrimai, kurie finansuojami iš Lietuvos Respublikos biudžeto per Mokslo tarybą ir kultūros ministerijos prioritetai kol kas yra nesusiekiantys indai.

Komisijos narė J. Markevičienė.

Buvo diskutuota darbo grupėje, ar reikalinga įstatymo pataisa. Siūlė inicijuoti įstatymo pataisą. Atkreipė dėmesį, kad įstatymas arba pats nurodo tvarką, arba nurodo poįstatyminius aktus, kuriais turi būti patvirtinta tvarka. Siūlė pasižiūrėti į Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatymo visumą, kad yra neapibrėžti poįstatyminiai aktai, išskyrus archeologinius tyrimus, todėl neužtenka poįstatyminio akto (PTR), skirto tyrimams. PTR užtektų, jei įstatyme būtų nuoroda į šį poįstatyminį aktą.

Dėl 23 Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatymo straipsnio („*tyrimų, atliekamų prieš projektavimą ir reikalingų įvertinti poveikį aplinkai, privalomumą ir apimtį nustato paveldo tvarkybos reglamentai*“): tai, kas įvertina poveikį aplinkai yra tik maža dalis tų tyrimų, kurie reikalingi paveldui.

Siūlė imti pavyzdžiu Lenkijos kultūros paveldo apsaugos ir globos įstatymą (2003 m. liepos 23 d.), kuris yra korektiškas ir kalba tam tikra prasme ir apie tai, ką kalbėjo ir mūsų įstatymas dar 1994 m. – apie paminklotvarkos sąlygas ir apie tyrimų programas, kurias tvirtina Kultūros paveldo departamentas. Tai nurodoma Lenkijos įstatymo 9 punkte *Konservaciniai tyrimai*.

Kitas svarbus dalykas, kuris turėtų atsirasti Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatyme yra veiksmų nekilnojamųjų vertybių atžvilgiu dokumentavimas. Todėl vien PTR čia taip pat neužtenka.

Atkreipė dėmesį į Lenkijos kultūros paveldo apsaugos ir globos įstatymo 10 punktą, kuriame kalbama apie architektūrinius tyrimus. Architektūriniais tyrimais čia vadinami visi invaziniai tyrimai išskyrus archeologinius. Tokie tyrimai LR Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatyme nėra apibrėžti. Siūlė suformuluoti aiškų specifinį klausimą, jį įteisinti PTR, atitinkamai nurodžius įstatyme.

Pateikė pastabų dėl posėdžio medžiagoje pateiktos įstatymų palyginimo lentelės, kad reikėtų lyginti ne terminus, o turinį. Taip pat pastebėjo, kad ICOMOS nuorodos nepriklauso ES teisės aktams. Siūlė pasigilinti į Italijos patirtį.

Siūlė balsuoti, ar reikia įstatymo pataisų. Jei būtų nuspręsta, kad to reikia, siūlė pačiai Komisijai parengti šias pataisas.

Komisijos narys V. Vaitkevičius.

Išskyrė aukštąją paveldosaugą įstatymų lygmenyje ir kasdienę virtuvę. Iškėlė duomenų prieinamumo problemą. Tyrimai turėtų būti užsakomieji, o ne konkursiniai. Tik tokiu būdu būtų galima pasiekti reikiamą tyrimų kokybę. Tyrimai turėtų būti atliekami laiku, projektuoti reikėtų išmintingai, remiantis tyrimais. Išreiškė nuomonę, kad ne viskas priklauso nuo įstatymų, reikia pakeisti ir kai kurias savo nuostatas. Atkreipė dėmesį, kad padėtų bendradarbiavimas, nes daugelis

tyrėjų turi sukaupe didžiulius asmeninius archyvus su tyrimų duomenimis. Pastabas iliustravo pavyzdžiais.

Vertingųjų savybių apibrėžimai priklauso nuo tyrimų rezultatų. Jei tyrimai atliekami kokybiškai, nebereikia grįžti atgal ir taisyti padarytas klaidas.

Komisijos narys Juozas Algirdas Pilipavičius.

Siūlė į šios dienos klausimo svarstymą žiūrėti kaip į diskusiją, nes jį reikia gerai išnagrinėti prieš priimant kokius nors sprendimus. Erdvė diskusijoms yra plati, todėl siūlė šiame posėdyje nebalsuoti.

Citavo Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatymo 18 straipsnio 1 punktą ir įvardino jį kaip gražią deklaraciją, kuri, deja, toliau įstatyme neatsispindi.

Pritarė, kad reikia tobulinti įstatymą. Priminė, kad jau prieš 5 metus buvo siūlomas vienas PTR, tačiau jo nėra iki šandien. Archeologijos srityje PTR yra patvirtintas. Todėl siūlė inicijuoti dar 2 PTR – architektūriniais tyrimams ir vertingųjų savybių tyrimams.

ES paveldosauga suprantama kaip apskaita, stebėseną ir tvarkyba, o mūsų įstatymas skirtas administravimui, todėl jis yra tobulintinas.

Dėl Kultūros paveldo centro rašto „Dėl mokslinių kultūros paveldo tyrimų integravimo į paveldotvarkos darbus“ pastebėjo, kad siūlomas tyrimų vaidmuo yra per menkas, tai turi būti atlikta vyriausybinio lygiu.

Siūlė ES lėšų panaudojimą ir tyrimų klausimus laikyti generaliniais būsimų posėdžių klausimais artimiausiais metais

Komisijos narė J. Jurevičienė.

Pritarė kolegų mintims. Siūlė neužsidaryti ir šį klausimą svarstyti kartu su kitomis institucijomis bei išsirinkti veiksmingiausią kelią.

Komisijos narė G. E. Miknevičienė.

Pastebėjo, kad reikalaujant tyrimų reikėtų kreiptis į aukščiausias instancijas, kad būtų aiškus finansavimas. PTR turi būti labai aiškiai nurodyta kiek privaloma daryti, kur ir koku atveju. Abejojo kiek reikia keisti dabartinį įstatymą, siūlė labai gerai apmąstyti, ieškoti kompromisų.

Komisijos narys G. Balčytis.

Mato dvi puses: pritarė, kad dokumentuose neturėtų būti perteklinių reikalavimų, tačiau iš kitos pusės, jei nėra įstatyme, to negalima ir reikalauti.

Komisijos narė J. Markevičienė.

Dėl KPC rašto – gamtamoksliai tyrimai yra būtina konservavimo sudėtinė dalis, pritaria visu šimtu procentų.

Dėl įstatymo pataisų – siūlė taisyti 18 straipsnio 6 punktą, vietoje žodžio „ardomieji“ įrašant „visi“, nes tada PTR jau turėtų įstatyminį pagrindą.

V. Kačinskas.

Atkreipė dėmesį, kad 18 straipsnio 6 punkto visi trys sakiniai yra savarankiški. Pirmame sakinyje turimi galvoje visi ardomieji tyrimai. Pritarė, kad reglamentus reikia tobulinti. Tačiau reikia įvardinti konkrečius tyrimus, kuriuos reikia atlikti.

D. Varnaitė.

Kalbėjo apie šią dieną tyrimų situaciją, kuri yra labai bloga. Kad įstatymas netenkina yra vienas klausimas, tačiau reikia keisti ir nuostatas. Įstatymai bus keičiami visą laiką, tačiau reikia gyventi šią dieną situacijoje. Nereikia laukti pataisų, o žiūrėti, ką galima padaryti dabar, pasigilinti į silpniausias tyrimų sritis. Iškėlė atliekamų tyrimų kokybės, planavimo, finansavimo klausimą, specialistų trūkumo problemą.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Siūlė organizuoti 2013 m. sausio ar vasario mėnesį konferenciją šiuo klausimu.

Siūlė kelti klausimą dėl tyrėjų atestacijos.

A. Degutis.

Atkreipė dėmesį į realiaame gyvenime išskylančias susijusias su tyrimais problemas, pvz.: kaip juos atlikti privačioje teritorijoje. Tokie mechanizmai teisiniuose aktuose nenurodyti. Taip pat problema yra tvarkybos ir statybos darbų reglamentai, nes šie aktai nesuderinti tarpusavyje.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Paprašė Komisijos narės G. Mickūnaitės apibendrinti.

Komisijos narė G. Mickūnaitė.

Siūlė ieškoti suderinamumo tarp tikrovės ir siekių. Pabrėžė duomenų prieinamumo problemą. Svarbu sutelkti išteklius, padaryti juos prieinamais ir integruoti į paveldosaugos klausimus. Iškėlė tyrėjų kvalifikacijos ir tyrimų procedūrų kokybės klausimus.

Siūlė Komisijai ir Kultūros paveldo departamentui nelaukti kol bus aiškūs 2014–2020 m. prioritetai, bet jau dabar patiems parengti prioritetų sąrašą, planuoti.

Apibendrinant siūlė 1) nedidelę įstatymo redakciją; 2) priimti sprendimus, kurie įtakotų tyrimų praktiką ir būtų Kultūros paveldo departamento kompetencijoje.

Komisijos narė J. Markevičienė.

Siūlė: išnagrinėti statybos įstatymą, siekti suderinamumo su paveldo tvarkybos teisiniais aktais;

siekti naujo Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatymo išsaugojant jo tęstinumą;

keisti 18 straipsnio 6 punktą, vietoje žodžio „ardomieji“ įrašant „visi“;

parengti klausimyną į ką turėtų atsakyti paveldo objektų tyrimai;

inicijuoti vieningos nemokamos duomenų bazės kūrimą.

Komisijos narys V. Vaitkevičius.

Pritarė dėl tyrėjų kvalifikacijos klausimo kėlimo. Mano, kad Kultūros vertybių registras turėtų tapti ta duomenų baze. Kitų metų Kultūros paveldo departamento programoje pageidavo daugiau mokslškumo.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Siūlė parengti protokolinį nutarimą.

Pritarta bendru sutarimu.

NUTARTA. Parengti protokolinį nutarimą.

2. SVARSTYTA. VKPK sprendimo projekto „Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų panaudojimo kultūros paveldo objektų išsaugojimui ir pritaikymui“ priėmimas.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Padėkojo darbo grupei už konstruktyvų darbą rengiant sprendimo projektą. Siūlė balsuoti dėl sprendimo priėmimo.

Komisijos narė J. Jurevičienė.

Apibendrino, jog dabartiniame sprendimo projekto variante atsakyta į visas komisijos narių pastabas. Apgailestavo, kad Komisija gali tik siūlyti atitinkamoms institucijoms imtis tam tikrų priemonių.

Komisijos narė G. E. Miknevičienė.

Siūlė 2 sprendimo puslapyje, 1 pastraipos paskutiniame sakinyje „Tvarkybos darbai vykdomi etapais, nes nėra visų objektų tvarkymo ir pritaikymo perspektyvinių koncepcijų“, jungtuką „nes“ keisti į „nors“.

Komisijos narys Juozas Algirdas Pilipavičius.

Pritarė dabartinei sprendimo projekto redakcijai.

Komisijos narys G. Balčytis.

Komentavo, kad nereikėtų 1 sprendimo puslapyje, 3 pastraipoje rašyti „Dėl nežinomų priežasčių“, reikėtų nurodyti priežastis.

Komisijos narė G. Mickūnaitė.

Siūlė punkte 3.1 nurodyti pilną Paežerių ežero pavadinimą.

Komisijos narė J. Markevičienė.

Siūlė 1.1 punkte keisti sąvoką „europiniai reikalavimai“ į „europiniai paveldo saugos principai“. 2.2 punkte patikslinti, kokia samprata turima mintyse. 3.1 punktą papildyti „užtikrinti, kad būtų grąžintas“ ir siūlo taisyti 3 dalį taip, kad būtų minimas visų ežerų globos kontekstas.

A. Degutis.

Dėl istorinio vandens lygio grąžinimo siūlė vadovautis Vandens direktyva, kurioje nurodoma kad visos šalys privalo grąžinti pirmąjį vandens lygį. Tačiau ši Direktyva neatsižvelgia į greta esančius kultūros paveldo objektus, todėl ja reikėtų remtis tik tam tikrais atvejais.

Iškėlė klausimą, ar 4.3–4.6 punktai tikrai yra Kultūros paveldo departamento kompetencijoje ir siūlė juos deleguoti Kultūros ministerijai. Nes Restauravimo taryba priklauso Kultūros ministerijai, o Kultūros paveldo departamentas ją aptarnauja tik techniškai. Metodinė taryba dirba savanoriškais pagrindais ir neturi galimybių derinti kiekvieną projektą. Dėl punkto 4.4 pastebėjo, kad Departamentas neturi kompetencijos paskirti mokslinį vadovą. Siūlė sukonkretinti 4.5 punktą, nurodant kokie teisės aktai buvo pažeisti. Išreiškė nuomonę, kad punktas 4.6 suformuluotas pernelyg neaiškiai.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Siūlė balsuoti dėl sprendimo priėmimo, atsižvelgiant į Komisijos narių pastabas.

Komisijos nariai balsavo vienbalsiai.

NUTARTA. Priimti sprendimą „Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų panaudojimo kultūros paveldo objektų išsaugojimui ir pritaikymui“.

3. SVARSTYTA. Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2013 – 2015 metų Strateginio veiklos plano projekto pateikimas ir svarstymas.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Trumpai pristatė klausimą ir paprašė Komisijos narius pateikti pastabas.

Komisijos narė G. Mickūnaitė.

Siūlė 1 puslapyje, skirsnyje „Veiklos prioritetai“ sakinyje „Siekiant tobulinti Lietuvos kultūros paveldo apsaugos politiką bei strategiją, užtikrinti kultūros paveldo išsaugojimą ir perdavimą ateities kartoms“ rašyti „politiką, strategijas ir praktikas“. 4-ame „Veiklos prioritetų“ punkte rašyti „siekti valstybės biudžeto, ES lėšų, skirtų paveldo tyrimams ir išsaugojimui didinimo ir skaidraus bei atsakingo panaudojimo“.

5-ame punkte „skatinti lėšų paveldo objektams kooperavimą ir privataus kapitalo investicijas“ keisti formuluotę „lėšų“ į „intelektinių ir finansinių išteklių“.

3 puslapyje, skirsnyje „Strateginiai tikslai ir programos“ pirmojoje pastraipoje, sakinyje „(...) užtikrinti kultūros paveldo išsaugojimą ir perdavimą ateities kartoms“ pridėti būdvardį „kompleksišką“, t.y. sakinyje rašyti „(...) užtikrinti kompleksiską kultūros paveldo išsaugojimą ir perdavimą ateities kartoms“.

Komisijos narė J. Markevičienė.

Siūlė 1 puslapyje, skirsnyje „Veiklos prioritetai“ pridėti pirmą sakinį „Atlikti ir teikti ekspertizes LR Seimui, Vyriausybei ir Prezidentui“.

Skirsnyje „Veiklos prioritetai“, 5 punkte „siekti valstybės biudžeto, ES lėšų, skirtų paveldo išsaugojimui, didinimo ir kokybiškesnio panaudojimo“ formuluoti vietoje „didinimo“ – „paveldo išsaugojimo reikmėms atitinkamo (adekvataus)“.

3 puslapyje, skirsnyje „Strateginiai tikslai ir programos“, lentelėje, sakinyje „Strateginis tikslas – tobulinti Lietuvos kultūros paveldo apsaugos politiką bei strategiją, užtikrinti kultūros

paveldo išsaugojimą ir perdavimą ateities kartoms“ rašyti „pažinimą, išsaugojimą, atskleidimą ir perdavimą“.

Komisijos narys Juozas Algirdas Pilipavičius.

Siūlė 9 puslapyje, skirsnyje „Strateginis tikslas“ sakinį „Komisijos strateginis tikslas – tobulinti Lietuvos kultūros paveldo apsaugos politiką bei strategiją, užtikrinti kultūros paveldo išsaugojimą ir perdavimą ateities kartoms“ papildyti „(...), įtvirtinant šiuos siekius teisės aktuose“.

Komisijos narys G. Balčytis.

Siūlė Strateginiame plane nurodyti, kad Komisijos uždavinys dirbti švietėjišką darbą, ugdyti visų lygių politikų ir visuomenės supratimą, kodėl svarbu išsaugoti kultūros paveldą.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Siūlė balsuoti dėl Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2013–2015 metų Strateginio veiklos plano patvirtinimo su išsakytomis pastabomis.

Komisijos nariai balsavo vienbalsiai.

NUTARTA. Patvirtinti Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2013–2015 metų Strateginį veiklos planą.

4. Kiti klausimai.

4.1. SVARSTYTA. Dėl kito posėdžio 2012-11-23.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Informavo, kad pagrindinis 2012-11-23 posėdžio klausimas bus „Londono memorandumo taikymas ir suderinamumas su Lietuvos Respublikos teisės aktais“.

4.2. SVARSTYTA. Dėl Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centre įkuriamos vertinimo tarybos.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Informavo apie gautą Kultūros paveldo departamento direktorės D. Varnaitės raštą dėl Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centre įkuriamos vertinimo tarybos. Siūlė svarstyti šį klausimą 2012-11-23 posėdyje.

Pritarta bendru sutarimu.

4.3. SVARSTYTA. Dėl 2013 m. Komisijos veiklos plano.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Prašė Komisijos narių apmąstyti ir kitame posėdyje (2012-11-23) pateikti pasiūlymus dėl kitų metų veiklos plano.

Posėdžio pirmininkė

Gražina Drėmaitė

Posėdžio sekretorė

Violeta Katinienė